Leena Ala-Orvola
Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK r.y.
PL 510
00101 Helsinki

ASIANTUNTIJALAUSUNTO 30.3.2017

Eduskunta
Maa- ja metsätalousvaliokunta

Asia: HE 21/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain muuttamisesta (koulujakelu)

Pyydettynä lausuntona MTK haluaa kohteliaimmin tuoda esille seuraavaa:

Koulumaitotukea ja oppilaille jaettavien hedelmien ja vihannesten kouluhedelmätukea koskevat EU:n säännökset on yhdistetty. Samalla järjestelmien rahoitusta sekä tuen kohteita ja määrää koskevaan sääntelyyn mukaan luettuna koulujakelujärjestelmän liitännäistoimenpiteet. Suomessa koulumaitotuki on ollut käytössä vuodesta 1995, kouluhedelmätukea ei ole käytetty. Suomessa ei ole myöskään aikaisemmin sovellettu järjestelmään liittyviä koulutuksellisia liitännäistoimenpiteitä. Koulumaitotuen määrä on noin 3,8 milj. euroa ja kouluhedelmätuen noin 1,6 milj. euroa. Tuettua koulumaitoa on jaettu noin 18 milj. litraa vuodessa.

Esityksen tavoitteena on uudistetun koulujakelujärjestelmän täytäntöönpano Suomessa ja kouluhedelmätuen myöntämisen mahdollistaminen. Lisäksi liitännäistoimenpiteet esitetään otettavaksi käyttöön. Muutokset on tarkoitus toteuttaa syyslukukaudesta 2017 lukien.

Esityksen perusteluissa todetaan, että koulujakeluohjelman tavoitteena on edistää terveellisiä ruokailutottumuksia, lisätä maataloustuotteiden kulutusta ja lähentää lasten suhdetta maatalouteen sekä edistää paikallisten maataloustuotteiden käyttöä. MTK pitää tavoitteenasettelua perusteltuna ja onnistuneena. MTK on tyytyväinen siitä, että kouluhedelmätuki otetaan myös Suomessa käyttöön. Lasten ja nuorten kasvisten käyttö on edelleen suosituksiin nähden liian vähäistä. Koulujakeluohjelman avulla maidon ja kasvisten kulutukseen voidaan vaikuttaa positiivisesti.

Esityksen mukaan tuen kohteena olevissa tuotteissa painotettaisiin jatkossa luonnonmukaista tuotantoa. Luonnonmukaisesti tuotetuille tuotteille säädettäisiin tavanomaista tuotantoa korkeampi tukitaso. MTK haluaa korostaa tuotteiden valinnassa ensisijaisesti kotimaisuutta ja paikallisuutta ja vasta sitten mahdollisuuksien mukaan tuotantotapaa.

Kotimaisia luomutuotteita on erityisesti kasvisten ja hedelmien osalta rajoitetusti saatavana ja hintataso on usein korkea. Vaarana on, että korkea tuki luomutuotteille kuluttaa hyvin rajallista budjettia kohtuuttoman paljon, mikä voi heikentää kouluhedelmäohjelman kattavuutta ja vaikuttavuutta. Lisäksi tuki voi kohdentua ulkomaisiin luomutuottesiin, mikä MTK:n näkökulmasta ei ole toivottavaa. Luomutuotteet sopivat hyvin paikallisen tarjonnan osaksi.

Koulumaitojärjestelmä on tarkoitus säilyttää mahdollisimman paljon nykyisenkaltaisena. On arvioitu, että koulumaitotuki voitaisiin käytettävissä olevien määrärahojen puitteissa kohdentaa edelleen

kaikille päivähoidossa sekä ensimmäisen ja toisen asteen oppilaitoksissa oleville lapsille. Määrärahan rajallisuuden ja luonnonmukaisille tuotteille kaavaillun korkeamman tukitason vuoksi koulumaitojärjestelmässä tuettavia tuotteita jouduttaisiin karsimaan nykyisestä siten, että tuen piirissä olisivat vain nestemäiset tuotteet. MTK pitää valitettavana, että juustot ja jugurtit ollaan jättämässä koulumaito-ohjelman ulkopuolelle.

MTK toteaa koulumaitojärjestelmän toimineen onnistuneella tavalla ja että tämä tulisi ottaa säädöksiä päivitettäessä huomioon mahdollisimman vähäisinä muutoksina. Järjestelmän rahoittamiseen käytettävissä oleva rahasumma on joka tapauksessa erittäin niukka. Näin ollen, jotta järjestelmän hyväksi havaittu kattavuus voidaan säilyttää, järjestelmässä oleva mahdollinen liikkumavara tuen kohdentamiseen nykyistä kalliimman hintaluokan tuotteille on enimmilläänkin suhteellisen vähäinen. Vaarana on, että tuki lakkaa jatkossa kattamasta kaikki lapset päivähoitoikäisistä toisen asteen oppilaitoksiin, jotka tuen piiriin on nykyään voitu sisällyttää.

Ohjelmaan kuuluvien nestemäisten maitotuotteiden volyymin tulisi säilyä samana kuin se on nyt. Muutoin muutokset toimivat vastoin ohjelman tavoitetta maidon kulutuksen lisäämisestä. Kaikki suomalainen maito on vastuullisesti tuotettua, jonka viestin tulee selkeästi välittyä ohjelman kautta.

Ohjelmassa mukana olevien tuotteiden kysyntä on lisäksi sesonkiluonteista lukukausista johtuen. Jos kysyntä ohjataan verraten pienivolyymisiin tuotteisiin, tämä voi olla ongelma, joka voi vaarantaa tavoitteen tarjota ohjelman kautta paikallisia tuotteita.

Liitännäistoimenpiteiden käyttöä perustellaan esityksessä sillä, että ne nähdään keskeisenä välineenä, jonka avulla lapset saavat uuden suhteen maatalouteen ja erilaisiin, erityisesti heidän alueellaan tuotettuihin maataloustuotteisiin. MTK kannattaa sanottuja liitännäistoimenpiteiden tavoitteita, kuten lasten terveellisten ruokailutottumusten ja ruokakasvatuksen edistämistä sekä tietämyksen lisäämistä maataloustuotannosta ja lähiruoasta, jotka kotimaisten tuotteiden kysymyksessä ollen sellaisenaan edustavat ympäristöystävällistä ja eettistä tuotantoa.

Kasvisten tuotannon osalta valtaosa tuotannosta kuuluu esim. Kotimaiset Kasvikset ry:n Laatutarhaohjeiston tai IP -Kasvisten Perussertifioinnin piiriin, ympäristökorvausjärjestelmän lisäksi, johon maidontuotanto- ja kasvinviljelytilat Suomessa ovat kattavasti sitoutuneet.

Menekinedistämisen osalta MTK toteaa, että maatalous- ja elintarvikesektorille Venäjän asettamasta tuontikiellosta johtuvien kansallisten kriisirahojen kohdentaminen alkuperäistä budjettipäätöstä noudattaen mahdollistaa myös kyseisen varojen käyttämisen koulujakeluohjelman tavoitteita tukeviin tarkoituksiin. Kriisirahoitus, jonka tulisi palvella mahdollisimman laajasti eri tuotantosektorien erityistarpeita ja kohdentamisen vastata sektoreiden merkitystä maatalouden tulonmuodostuksessa, soveltuu hyvin yhteen koulujakeluohjelman tavoitteiden kanssa.

Tuen kohteena olevien tuotteiden listasta, tukitasoista ja liitännäistoimenpiteisiin käytettävästä rahoitusosuudesta esitetään säädettäväksi valtioneuvoston asetuksella. MTK:n mielestä tuki tulisi kohdentaa tuotteille, jotka kuuluvat olennaisena osana suomalaiseen ruokakulttuuriin. Hedelmien ja vihannesta osalta sellaisia ovat muun ohella lanttu ja nauris, joita on syksyn sadonkorjuuaikaan runsaasti saatavilla. Ne ovat lisäksi edullisia, terveellisiä ja sisältävät arvokkaita ravintoaineita, joten siltäkin osin ne auttavat täyttämään ravitsemussuositusten tavoitteita. Maidon osalta voimassa olevat säännöt sallivat rasvattoman maidon ohella tuen myöntämisen myös rasvaa enintään 1 prosenttia sisältävälle maidolle. Valinnan mahdollisuus tulisi tältä osin säilyttää.

MTK edellyttää, että uudistetun järjestelmän toimivuutta seurataan tiiviisti ja sääntöjä tarvittaessa muutetaan siten, että varojen tehokas ja toimiva käyttö turvataan.

Leena Ala-Orvola
maitoasiamies